

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU26

Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020, m.m.

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. En följdmotion har väckts med anledning av skrivelsen. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet i följdmotionen. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsförslag som rör lagstiftningsprocessen från allmänna motionstiden 2020/21. Motionsyrkandena tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:103 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020.

Ett yrkande i en följdmotion.

Tio yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden.....	5
Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020.....	5
Motioner som bereds förenklat.....	10
Reservation	11
Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020, punkt 1 (SD).....	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	12
Skrivelsen.....	12
Följdmotionen	12
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	12
<i>Tabell</i>	
Tabell Andelen anställda kvinnor (i varje grupp) vid kommittéväsendet.....	7

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020**

Riksdagen avslår motion

2020/21:3895 av Matheus Enholm m.fl. (SD) och

lägger skrivelse 2020/21:103 till handlingarna.

Reservation (SD)

2. **Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:314 av Rickard Nordin (C),

2020/21:980 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,

2020/21:988 av Betty Malmberg (M),

2020/21:1167 av Jan Ericson (M),

2020/21:2367 av Åsa Westlund (S),

2020/21:2894 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2,

2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 6 och 9,

2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 9 och

2020/21:3430 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 4.

Stockholm den 1 juni 2021

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Ida Karkiainen (S), Per-Arne Håkansson (S), Linda Modig (C), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Daniel Andersson (S), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Anna Sibinska (MP), Erik Ottoson (M), Per Söderlund (SD), Jessica Wetterling (V) och Lars Jilmstad (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2020/21:103 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020. Enligt 9 kap. 9 § riksdagsordningen ska regeringen varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten inom de kommittéer som har tillsatts på grund av regeringens beslut. Det har väckts en följdmotion med anledning av skrivelsen.

I betänkandet behandlas även tio motionsyrkanden om lagstiftningsprocessen från allmänna motionstiden 2020/21. Samtliga motionsyrkanden behandlas i förenklad ordning eftersom de rör samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Motionsyrkandena rör bl.a. hur EU-bestämmelser genomförs samt konsekvensanalyser i fråga om den personliga integriteten, om effekter på klimatet och miljön och om möjliga avregleringar. Andra motionsyrkanden handlar om teknikneutral lagstiftning och märkning av propositioner med berört utskott.

En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilagan till betänkandet.

Utskottets överväganden

Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:103 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020 till handlingarna och avslår en motion om ytterligare uppgifter i kommittéberättelsen.

Jämför reservationen (SD).

Skrivelsen

Regeringen redogör i skrivelse 2020/21:103 för verksamheten i de kommittéer som har tillsatts efter beslut av regeringen. I kommittéberättelsen redovisas alla tillfälliga organ som har tillsatts på grund av regeringens beslut. Det gäller såväl traditionella kommittéer med uppgift att utreda en viss fråga som andra tillfälliga organ som har fått en bokstavsbezeichnung. Med kommittéer avses även särskilda utredare.

Kommittéberättelsen innehåller uppgifter om kommittéernas sammanfattning, redogörelser för kommittéernas arbete under den tid som berättelsen avser samt uppgifter om kostnaderna för kommittéarbetet och fördelningen mellan kvinnor och män i kommittéerna. Kommittéberättelsen innehåller även sak- och personregister. Uppgifterna avser 2020.

Under 2020 tillsattes 80 kommittéer, vilket är 26 fler än under 2019. Under 2020 avslutades 69 kommittéer; motsvarande siffra för 2019 var 54. De totala utgifterna för kommittéerna var under 2020 ca 580 miljoner kronor. I summan ingår utgifter för konsultationer, vilka uppgår till ca 100 miljoner kronor.

När det gäller fördelningen mellan kvinnor och män i kommittéerna framgår det att statistiken endast omfattar dem som under det redovisade året varit förordnade i en pågående kommitté. Syftet är att redovisningen ska kunna jämföras med den sammanställning av statistik i statliga myndigheters styrelser och insynsråd m.m. som lämnas till riksdagen i andra sammanhang (se avsnittet Könsfördelningen i kommittéerna och tabellen nedan).

Av kommittéberättelsen framgår att en uppföljning av kommittéernas ålderssammansättning genomfördes under 2019. Uppföljningen visar att andelen unga i kommittéerna är lägre än andelen unga i befolkningen och att det inte har skett några större förändringar jämfört med tidigare års kartläggningar. Medelåldern i kommittéerna är ca 50 år, och för ordförande och särskilda utredare är medelåldern drygt 58 år. Av uppföljningen framgår vidare att för ledamöter respektive experter och sakkunniga är medelåldern

drygt 53 år respektive 49 år samt att av antalet förordnade är 25 personer under 30 år.

I skrivelsen hänvisas till konstitutionsutskottets granskning av kommittéväsendet (bet. 2017/18:KU10). I granskningen uppmärksammade utskottet att redovisningen av utredningarnas sammansättning i kommittéberättelserna varierade, att det ibland saknades titlar på dem som medverkade och att redovisningen varierade mellan departementen. Utskottet framhöll att det ligger ett värde i att redovisningen är enhetlig och transparent och att regeringen borde överväga vilka principer som i denna del ska gälla för redovisningen i framtiden.

Av skrivelsen framgår att den anpassning som konstitutionsutskottet efterfrågat har genomförts när det gäller de kommittéer som tillsatts fr.o.m. 2018.

Könsfördelningen i kommittéerna

Utskottet har, i samband med behandlingen av kommittéberättelsen, under flera år följt könsfördelningen i kommittéerna.

I förarbetena till diskrimineringslagen (2008:567) diskuterades bl.a. när ett arbete kan betraktas som kvinnodominerat. Av förarbetena framgår att en måttstock för när det kan anses råda underrepresentation är om arbetsgivaren har mindre än 40 procent av ett kön i den aktuella typen av arbete (prop. 2007/08:95 s. 503 och 540). Konstitutionsutskottet har använt denna måttstock vid tidigare granskningar av regeringens utnämningssmakt och jämställdhet bland utnämnda myndighetschefer och chefer vid utlandsmyndigheterna (bet. 2009/10:KU10 s. 129 och bet. 2011/12:KU10 s. 97).

Utskottet har tillfört uppgifterna från årets kommittéberättelse till sin genomgång av andelen kvinnor i var och en av de fyra grupper som redovisats i regeringens kommittéberättelser sedan 2003. Genomgången redovisas i tabellen nedan och baseras för 2003–2011 på den tidigare mätmetoden och för 2012–2020 på den nya mätmetoden. Som framgår av tabellen har kvinnor i gruppen ordförande m.m. tidigare ofta varit underrepresenterade under den undersökta perioden. Under senare år har denna grupp varit praktiskt taget jämnt könsfördelad. I gruppen sekreterare och övriga var män under 2014–2016 underrepresenterade. Därefter ökade andelen män till 40 procent under flera år. Under 2020 sjönk dock andelen män till 38 procent, vilket innebär att gruppen anses vara underrepresenterad enligt förarbetena till diskrimineringslagen.

Tabell Andelen anställda kvinnor (i varje grupp) vid kommittéväsendet

År	Ordförande m.m.	Ledamöter	Sakkunniga m.m.	Sekreterare och övriga
2003	35 %	46 %	46 %	53 %
2004	34 %	45 %	47 %	54 %
2005	39 %	46 %	47 %	55 %
2006	42 %	44 %	47 %	54 %
2007	41 %	44 %	49 %	53 %
2008	35 %	45 %	47 %	52 %
2009	35 %	44 %	46 %	53 %
2010	35 %	44 %	46 %	56 %
2011	32 %	44 %	47 %	56 %
2012	32 %	43 %	50 %	60 %
2013	37 %	44 %	51 %	59 %
2014	38 %	45 %	50 %	61 %
2015	41 %	46 %	52 %	61 %
2016	50 %	46 %	55 %	63 %
2017	51 %	45 %	54 %	60 %
2018	48 %	47 %	55 %	60 %
2019	52 %	50 %	53 %	60 %
2020	50 %	50 %	54 %	62 %

Källa: Konstitutionsutskottets genomgång av skrivelse 103 för respektive riksmöte fr.o.m. 2003/04 t.o.m. 2020/21. Siffrorna fr.o.m. 2012 baseras på den nya mätmetoden.

Motionen

Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkar i kommittémotion 2020/21:3895 att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om redovisningen av kommittéernas verksamhet. Motionärerna framhåller att eftersom kommittéväsendet utgör en viktig del av både regeringens beredande arbete och riksdagens lagstiftande arbete är det viktigt att konstitutionsutskottets beredning av skrivelsen får så goda förutsättningar som möjligt. Detta skulle enligt motionärerna kunna ske genom att utskottet fick ta del av t.ex. statistik över antalet betänkanden som slutligen blivit propositioner eller hur många av kommittébetänkandena som genererat lagrådsremisser och även blivit föremål för eventuella justeringar utifrån synpunkter från Lagrådet. En redovisning av könsfördelningen i kommittéerna har däremot enligt motionärerna inte relevans för riksdagens lagstiftande arbete. Den rimliga utgångspunkten i denna del torde vara att en person som nominerats, förordnats eller anställts till en kommitté fått detta uppdrag utifrån sin förtjänst och skicklighet.

Gällande ordning m.m.

Kommittéväsendet

Regeringen kan ge en förvaltningsmyndighet ett utredningsuppdrag. Men även särskilda organ kan få utredande uppgifter, och dessa organ kan vara

organiserade på olika sätt. Kommittéväsendet, eller utredningsväsendet, består huvudsakligen av kommittéer och särskilda utredare. Andra beteckningar som förekommer på dessa utredningar är t.ex. beredningar, delegationer, förhandlare, kommissioner, nämnder, samordnare, råd och utredningar. Därutöver kan regeringen inrätta andra organ med skiftande uppgifter och karaktär och som i regel finns inom Regeringskansliet.

Kommittéväsendet berörs inte särskilt i regeringsformen. Skälet till detta är att utredningsväsendet normalt sett är ett led i beredningen av regeringsärendena, och hur detta ska gå till är en angelägenhet för regeringen. Enligt förarbetena till regeringsformen bör det förhållandet att regeringen är slutligt ansvarig för utformningen och innebörden av de förslag som läggs fram för riksdagen föra med sig att det ytterst är upp till regeringen att avgöra hur utredningsarbetet bör bedrivas (prop. 1973:90 s. 288). Därför får det anses vara regeringens sak att avgöra sådana frågor som om en kommitté eller om uppdraget ska anförtros en särskild utredare och att ange de riktlinjer efter vilka utredningens arbete ska bedrivas.

Allmänna bestämmelser om kommittéer och särskilda utredare finns i kommittéförordningen (1998:1474).

Statsrådsberedningen har tagit fram Kommittéhandboken (Ds 2000:1), som innehåller information och riktlinjer för kommittéordförande, särskilda utredare, kommittésekreterare och andra inom kommittéväsendet.

Av handboken framgår att regeringen som ett led i arbetet med att leda den offentliga verksamheten lägger fram förslag till riksdagsbeslut och förser riksdagen med det nödvändiga beslutsunderlaget. En kommitté eller särskild utredare har i regel till uppgift att ta fram fakta, analysera framtagen information och lägga fram förslag. Kommittéer eller utredningar beskrivs i handboken som myndigheter under regeringen som har bildats tillfälligt för att skaffa underlag för ett politiskt ställningstagande. En kommitté eller en särskild utredare arbetar och lägger fram resultatet av sitt arbete i eget namn. Regeringen beslutar i kommittédirektiven om de närmare formerna för utredningsarbetet.

Kommittéberättelsen

Enligt 9 kap. 9 § riksdagsordningen ska regeringen varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten inom de kommittéer som har tillsatts på grund av regeringens beslut. Kommittéberättelsen innehåller uppgifter om kommittéernas sammansättning, en redogörelse för kommittéernas arbete under den tid som berättelsen avser samt uppgifter om kostnaderna för kommittéarbetet och fördelningen mellan kvinnor och män i kommittéerna.

Tidigare behandling och granskning

Konstitutionsutskottet noterade 2017, 2018, 2019 och 2020 att det rådde en jämn könsfördelning i tre av fyra kategorier anställda vid kommittéväsendet (bet. 2016/17:KU24 s. 8, bet. 2017/18:KU39 s. 9, bet. 2018/19:KU32 s. 9 och

bet. 2019/20:KU18 s. 8). Vidare noterade utskottet att andelen kvinnor var i majoritet i gruppen sekreterare och övriga. Utskottet framhöll att det är viktigt att eftersträva en jämn könsfördelning inom alla grupper.

Våren 2017 välkomnade utskottet vidare regeringens översyn av kriterierna för redovisningen i kommittéberättelsen och kommittéregistret som hade gjorts med anledning av utskottets påpekanden i granskningar om samordnare inom olika politikområden och om det parlamentariska inslaget i kommittéväsendet (bet. 2015/16:KU10 och bet. 2016/17:KU10). Utskottet såg positivt på de vidtagna åtgärderna, bl.a. att det hade tagits med uppgifter i kommittéberättelsen om parlamentariska referensgrupper och annat parlamentariskt samråd.

Våren 2019 och våren 2020 framhöll utskottet att kommittéberättelsen gav värdefull information om kommittéernas sammansättning och verksamhet. Därutöver välkomnade utskottet den anpassning av redovisningen av kommittéernas sammansättning som hade genomförts i kommittéberättelsen med anledning av utskottets påpekande i granskningen av kommittéväsendet (bet. 2017/18:KU10).

Utskottet har även tagit upp olika aspekter av kommittéväsendet i sin granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. I denna del kan nämnas utskottets granskningar av utsedda samordnare inom olika politikområden och det parlamentariska inslaget i utredningsväsendet (bet. 2015/16:KU10 s. 42 f. och bet. 2016/17:KU10 s. 57 f.). En vidare granskning av kommittéväsendet gjordes av utskottet hösten 2017 (bet. 2017/18:KU10 s. 49 f.).

Utskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet vill inledningsvis framhålla att kommittéberättelsen ger värdefull information om kommittéernas sammansättning och verksamhet. Utskottet noterar att det sammantaget råder en förhållandevis jämn könsfördelning i tre av fyra yrkeskategorier anställda vid kommittéväsendet och att andelen kvinnor är i majoritet i gruppen sekreterare och övriga. Enligt utskottets mening är det viktigt att eftersträva en jämn könsfördelning inom alla grupper. Vidare är det som utskottet tidigare uttalat positivt med den anpassning av redovisningen av kommittéernas sammansättning som har genomförts i kommittéberättelsen med anledning av utskottets påpekande i granskningen av kommittéväsendet.

När det gäller motionsyrkandet om ytterligare uppgifter i kommittéberättelsen konstaterar utskottet att det av 9 kap. 9 § riksdagsordningen följer att regeringen varje år i en skrivelse till riksdagen ska redovisa verksamheten inom de kommittéer som har tillsatts på grund av regeringens beslut. Enligt utskottet finns det inte skäl att ta initiativ till en sådan utvidgning av kommittéberättelsens innehåll som motionärerna efterlyser.

Därmed föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår motionen.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som har beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

I motioner från allmänna motionstiden 2020/21 har det väckts förslag som rör hur EU-bestämmelser genomförs samt konsekvensanalyser i fråga om den personliga integriteten, om effekter på klimatet och miljön och om möjliga avregleringar. Andra motionsyrkanden handlar om teknikneutral lagstiftning och märkning av propositioner med berört utskott. Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena 2018/19:KU32 och 2019/20:KU18. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena. Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden, och det finns inte heller några andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna avstyrks därför.

Reservation

Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020, punkt 1 (SD)

av Fredrik Lindahl (SD), Mikael Strandman (SD) och Per Söderlund (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3895 av Matheus Enholm m.fl. (SD) och lägger skrivelse 2020/21:103 till handlingarna.

Ställningstagande

Kommittéväsendet utgör en viktig del av både regeringens beredande arbete och riksdagens lagstiftande arbete. Vi menar att det därför är viktigt att konstitutionsutskottets beredning av regeringens årliga kommittéberättelse får så goda förutsättningar som möjligt. Detta skulle kunna ske genom att utskottet fick ta del av t.ex. statistik över antalet betänkanden som slutligen blivit propositioner eller hur många av kommittébetänkandena som genererat lagrådsremisser och även blivit föremål för eventuella justeringar utifrån synpunkter från Lagrådet. En redovisning av könsfördelningen i kommittéerna har däremot inte relevans för riksdagens lagstiftande arbete. Den rimliga utgångspunkten i denna del torde vara att en person som nominerats, förordnats eller anställts till en kommitté fått detta uppdrag utifrån sin förtjänst och skicklighet.

Regeringen bör ta initiativ till ändringar i kommittéberättelsen i enlighet med vårt förslag.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:103 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2020.

Följdmotionen

2020/21:3895 av Matheus Enholm m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om redovisningen av kommittéernas verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:314 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att genomlysa svensk lagstiftning och göra den teknikneutral och målstyrd i stället för teknikstyrd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:980 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en granskningskommitté med uppgift att identifiera och redovisa svenska överimplementeringar av EU-direktiv och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:988 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 15 § kommittéförordningen (1998:1474) ska kompletteras med ett krav på att också redovisa huruvida förslagen har betydelse för den personliga integriteten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:1167 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överimplementeringen av EU-lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2367 av Åsa Westlund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att beakta klimat och miljö tydligare i statens offentliga utredningar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2894 av Markus Wiechel (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att märka propositioner med berörda utskott och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler kontinuerligt bör ses över för att anpassas till den nya digitala ekonomin och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ny lagstiftning bör vara digitaliseringsredo och utformas med inriktning på automatisering av handläggning och processer och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatoriska integritetsanalyser i lagstiftningsarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3430 av Tina Acketoft m.fl. (L):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga utredningar genom kommittéförordningen ska ges ett tydligt regelförenklingsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.